

ایران و هند، اقتصادهای مکمل و ظرفیت‌های موجود

امروز سه‌شنبه، ۲۶ ژانویه (۷ بهمن)، روز جمهوری، جشن ملی و تعطیل رسمی در کشور هندوستان است. هندی‌ها در این روز، هفتاد و یکمین سالگرد اجرای قانون اساسی خود را به عنوان سند حاکمیت ملی این کشور گرامی می‌دارند.

جالب اینجاست که در ۱۵ مارس ۱۹۵۰، یعنی کمتر از دو ماه از زمان آغاز اجرای قانون اساسی هند، تهران و دهلی نو، عهدنامه مودت و دوستی امضا کردند. این امر، در اعتماد دو کشور به یکدیگر و اشتراک‌های فرهنگی دو ملت ریشه داشته است.

ایران و هند همچنان روابط فرهنگی خود را در سطح بالایی حفظ کرده‌اند و بخش‌های فرهنگی سفارت‌خانه‌های دو کشور بسیار فعال هستند. رایزنی فرهنگی ایران در هند، با برگزاری دوره‌های آموزش زبان فارسی، وینارهای فرهنگی، انتشار کتاب، فصل‌نامه گفت‌وگوی فرهنگی ایران و هند و... کمک شایسته‌ای به گسترش ارتباطات فرهنگی میان تهران و دهلی نو می‌کند.

در حوزه رسانه هم روابط دو طرف، مسیر توسعه را پیموده است. ایرنا با خبرگزاری‌های هندی "پی. تی. آی." و "آئی" در سطح دوجانبه و در سطح اتحادیه خبرگزاری‌های آسیا و اقیانوسیه (اوانا)، همکاری دارد.

همه این زیرساخت‌های فرهنگی و رسانه‌ای، می‌تواند به گسترش روابط بازرگانی میان ایران و هند نیز کمک کند؛ به‌ویژه آنکه دو کشور، ظرفیت‌های زیادی برای همکاری در این بخش دارند.

چابهار فقط چابهار نیست

توسعه چابهار از سال‌های دور، مورد توجه سرمایه‌گذاران ایرانی و هندی بوده است. در جریان سفر نازندرا مودی، نخست‌وزیر هند به ایران در سال ۲۰۱۶، توافق‌های عمده‌ای در زمینه توسعه اسکله شهید بهشتی و ساخت راه‌آهن چابهار به زاهدان صورت گرفت. پس از آن نیز نشست‌های دوجانبه و سه‌جانبه زیادی در سطوح مختلف میان ایران و هند و افغانستان برای توسعه چابهار برگزار شد.

ارتباط چابهار با افغانستان، هم به هند کمک می‌کند که مسیری امن برای مبادلات بازرگانی با کابل داشته باشد و هم به افغانستان برای تنوع بخشیدن به ارتباطات بازرگانی خارجی اش کمک خواهد کرد.

اما به‌تازگی، پیوستن ازبکستان به مذاکرات مربوط به توسعه چابهار و انتشار این خبر که قزاقستان نیز برای پیوستن به این پروژه اعلام آمادگی کرده است، اهمیت راهبردی چابهار را دوچندان کرد. در واقع، این مسیر، نه‌تنها راه ارتباطی هند و افغانستان، بلکه شاهراه ارتباط امن و پایدار هند با همه کشورهای آسیای مرکزی خواهد بود. این چشم‌اندازی است که کارشناسان از گذشته نیز پیش‌بینی می‌کردند.

از این نظر، می‌توان گفت امروز دیگر چابهار فقط چابهار نیست؛ بلکه دریچه‌ای رو به همکاری‌های اقتصادی، بازرگانی و ژئوپلیتیک در سطح منطقه است.

به موازات چابهار و با تکمیل دالان بازرگانی جنوب به شمال، ایران می‌تواند مسیری آسان برای ارتباط هند با قفقاز، روسیه و طبعاً حوزه اقتصادی اوراسیا نیز باشد.

انرژی، زیربنای توسعه پایدار

هند با بیش از یک میلیارد و ۳۰۰ میلیون نفر جمعیت، پیشاپیش، یکی از کشورهای عمده در واردات انرژی است. اما رشد هرچند آرام جمعیت، نرخ رشد شهرنشینی بالای دو درصد و از همه مهم‌تر، رشد سریع صنعتی و اقتصادی، تامین نفت و گاز را به یکی از اهداف اصلی این کشور تبدیل می‌کند.

اگرچه رکود اقتصادی ناشی از همه‌گیری ویروس کرونا، روی صنعت و نیاز هند به مصرف انرژی هم اثر مقطعی گذاشته است، اما این تاثیر، دائمی نخواهد بود.

در حالی که هند در سال ۲۰۱۸ به طور میانگین روزانه پنج میلیون بشکه نفت وارد کرده بود، انتظار می‌رود نیاز این کشور به واردات نفت تا سال ۲۰۲۵ به ۶ میلیون بشکه در روز برسد.

از سوی دیگر، توسعه صنعتی و افزایش مصرف لوازم برقی، نیاز هند به الکتریسیته را نیز افزایش خواهد داد؛ به طوری که طبق پیش‌بینی آژانس بین‌المللی انرژی، اگر رشد مصرف برق در هند به همین منوال پیش برود، نیاز این کشور به الکتریسیته تا سال ۲۰۴۰، سه برابر افزایش خواهد یافت. اگرچه دهلی نو می‌تواند با استفاده از انرژی‌های تجدیدپذیر و تکیه بر لوازم کم‌مصرف، بخشی از نیاز به سوخت‌های فسیلی را برای تولید برق کاهش دهد، اما در هر صورت، گاز طبیعی به عنوان یکی از منابع مهم تولید الکتریسیته باقی خواهد ماند.

در چنین شرایطی، ایران به عنوان یکی از تامین‌کنندگان سنتی انرژی هند، می‌تواند نقش پررنگ‌تری ایفا کند.

تراکنش‌های بانکی و مالی

نفت و گاز تنها کالایی نیست که اقتصاد ایران و هند را به یکدیگر نزدیک می‌کند. ایران یکی از خریداران عمده محصولات کشاورزی هندی، به‌ویژه برنج، چای و ادویه این کشور بوده است. علاوه بر این، واردات ماشین‌آلات صنعتی و برقی و حتی دارو از هند نیز در سال‌های اخیر رشدی ثابت داشته است.

از سوی دیگر، ایران نیز به غیر از نفت، محصولات شیمیایی و پتروشیمی، انواع کود، محصولات پلاستیکی، میوه و غیره به هند صادر می‌کند و ظرفیت‌های زیادی برای تنوع بخشی به صادرات نیز وجود دارد.

با توجه به ظرفیت‌های تجاری میان ایران و هند، طبیعی است که دو کشور، چند سالی است از مکانیزم مبادله با ارزهای ملی (ریال و روپیه) برای تجارت استفاده می‌کنند. با توسعه این مکانیزم و دیگر ساز و کارهای مالی و بانکی، می‌توان چشم‌انداز روشنی برای مناسبات بازرگانی دو کشور پیش‌بینی کرد.

موافقتنامه تجارت ترجیحی میان ایران و هند که به مرحله نهایی خود نزدیک شده و احتمالاً به زودی اجرایی خواهد شد نیز زمینه را برای تعامل‌های بازرگانی و مالی، بیش از پیش فراهم خواهد کرد.

تهران و دهلی نو باید از همه ظرفیت‌های موجود، برای پیشبرد مناسبات بازرگانی و اقتصادی خود استفاده کنند.

